

**НЕОРОМАНТИЧНА ПОЕТИКА РОМАНУ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО «МАЙСТЕР
КОРАБЛЯ»**

Кінець XIX – початок XX століття – період розквіту модернізму, час, коли з'являються письменники, які входять сміливо в європейський простір літератури із своїми пропозиціями вдосконалення й оновлення форми та стилетворенням. У цей час активно починає розвиватись неоромантизм як основна із провідних течій модернізму.

З перших видань до письма Ю. Яновського критика поставилась з інтересом. В радянський період дослідники неоднозначно оцінили творчий доробок митця. Тому хоч маємо певну кількість досліджень, присвячених письменникові, не всі вони актуальні сьогодні. Водночас в українському літературознавстві є цінні праці про творчий доробок митця М. Гнатюка, Т. Салиги, Т. Ткаченка, Л. Гижої, Т. Гундорової, М. Неврлого, М. Бажана, О. Коваль, проте стверджувати про повноту розкриття неоромантичної поетики у творчості Ю. Яновського поки не можна.

Потреба ґрунтовного, системного і комплексного погляду на ідіостиль, виявлення широкого поля поетикальних домінант митця, необхідність дослідити неоромантичні тенденції в творчості Ю. Яновського, в контексті літератури початку XX століття та палітри виражальних засобів українського неоромантизму зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Мета статті полягає у тому, щоб систематизувати риси неоромантичної поетики у зв'язку з ідіостилем творчості Ю. Яновського на матеріалі романів «Майстер корабля».

Т. Гундорова пояснює неоромантизм як стильовий напрям модернізму, споріднений із романтизмом, який з'явився в літературі України на початку XX століттях [1, с. 167]. Основними рисами є пошук ідеалу та мрії, туга за Батьківщиною і красою, пошук довершеності, гармонії та справедливості.

Форму вираження свого художнього світу Ю. Яновський шукав наполегливо третину свого творчого шляху. Твори перших збірок митця сприймалися народом радше як пошуки власного голосу, ніж його створення. Але не можна не помітити, що і власна думка, і стиль в нього були неординарні, від твору до твору він намагався змалювати глибші картини часу та прагнув, як і всі неоромантики, до відтворення часу ідеального та істинного.

Знаковою й еталонною є його «романтична обдарованість». Основою більшості новел Яновського є вирішальний момент або подія для головного героя. Автора цікавила не еволюція і становлення характеру, а сама поведінка персонажа у час найважчих життєвих випробувань. Романтичні тенденції письменника можна вважати своєрідним вступом до його «зрілого» неоромантизму, який спостерігаємо у багатьох творах митця, проте найбільше – у «Майстрі корабля» та «Чотирьох шаблях».

Одним із центральних неоромантичних мотивів у творі «Майстер корабля» є повернення на Батьківщину, яка, на думку Заверталюк Н.І., представлена насамперед історією Богдана та хазяїна трамбака, до яких оповідач повертається декілька разів і виділяє кілька спрямувань [2, с. 33]. Зазначимо, що розповіді хазяїна трамбака і Богдана сповнені барвами екзотичних країн, в яких їм довелось побувати (Магелланська протока, Балканський півострів, Філіппінські острови, Яву та інші), прикметами іноземного докільця, авантюрами та пригодами, детективами, які теж є беззаперечними рисами неоромантичної поетики. При усьому цьому у ситуаціях переважає опозиція «свій/чужий», яку подано через призму таких відчуттів як переживання, сум, ностальгія та потяг до рідного краю. Психологічно «свій» репрезентується як образ Батьківщини, фабульно розгорнутий у монологіях, описах, подіях та діалогах. Для Богдана Батьківщина – це Море і Місто, які реалізуються у такій подієвості як спілкування з новими людьми, участь у спорудженні корабля. Для хазяїна трамбака образ рідної країни єдиний – море, воно для нього є символом життя, протиставленням монастиря, до якого він намагався втекти від самого себе після втрати коханої.

Не можна оминати й мариністичної символіки, яка наділена глибоко філософськими рисами. Варто зазначити і те, що морська стихія у творі є своєрідним втіленням подвійної природи: втілення свободи духу, креативного мислення і прагненні до волі з одного боку, і

руйнівна стихія, яка може посприяти проти людини з іншого: «Коли барометр падає, море штормує, багато подій приходить таких, що дивно стає, де вони могли взятися, жахливі. У скаламученій воді моря, у розлютованому повітрі береганосяться отруйні рухання. І навіть по штормові є небезпека їхніх шкідливих впливів»[5, с. 79].

На думку К. Ніколенко, корабель у творі слугує символом покликання митця, море є утіленням свободи думки, творчої уяви автора і своєрідної спонтанності, а вітрила – символізують слово, яке може досягнути увесь світ[4, с.51].

Варто звернути увагу і на те, що в образі-символі пошкодженого корабля Юрій Яновський описує радянську Україну, яка з кожним днем переживає нове лихо. Саме тому використання мариністичної символіки, які наділені непокою і протестом не є випадковими, підтвердженням слугують рядки: «Своїм звичаєм шторм, знявшись над морем, заносить на береги анархічності й непередбачуваного хвилювання»[5, с.84].

Однією із найважливіших неоромантичних ознак твору є й інтертекстуальність, саме поєднання різних форм оповіді, помітний вплив «чужого письма» та алюзія. Твір має чотири епіграфи, і кожен із них має своє смислове навантаження. Зазначимо, що у романі відбувається й перенесення авторського сюжету в різноманітні локації, що зумовлює своєрідну множинність інтерпретацій. Автор стверджує: «Я пишу насамперед для себе, і мені все цікаве. Я, може, не хочу показувати витонченої, красивої будівлі, а хочу так дати матеріал, щоб у кожного читача виріс в уяві окремих будинок художнього впливу»[5, с.39].

Отже, твір Юрія Яновського «Майстер корабля» наділений багатьма рисами неоромантизму, основними із яких є: ностальгія за Батьківщиною, інтертекстуальність, використання екзотики та мариністичних мотивів. Герої роману розкриваються у творчості, бажанні гармонізувати навколишній світ, передусім Батьківщину. Вдаючись до символічного образу кораблебудування, монтажно-асоціативної композиції та образу митця з автобіографічними рисами Яновський моделює неоромантичний ідеал. Так само митець у романі «Чотири шаблі» змальовує романтизованих героїв у красі соціального та національного будівництва, у ньому події громадянської війни набувають характеру легенди, недаремно, радянські критики охрестили Яновського співцем «націоналістичної романтики».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гундорова Т. Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ ст. (теоретично-методологічний аспект). Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. Київ. 1991. С.166–191.
2. Заверталюк Н. І. Мотив повернення на Батьківщину в романі «Майстер корабля» Ю. Яновського. Таїни художнього тексту (до проблеми поетики тексту). 2012. Вип. 14. С. 30-40.
3. Коробкова Н. К. Мариністична символіка як складник алюзійності роману «Майстер корабля» Ю. Яновського. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2011. Вип. XXIV, ч. 2. С. 175–184.
4. Ніколенко К. "Діалог культур" у романі Ю. Яновського "Майстер корабля". Філологічні науки : науковий журнал. Полтава. 2018. Вип. 28. С. 48 -55.
5. Яновський, Ю. Майстер корабля. Нью-Йорк. НТШ. 1954. 240с.

*Ясович Євгенія
Науковий керівник – доц. Панчук Галина*

АНТРОПОНІМНО-АПЕЛЯТИВНІ ТА АПЕЛЯТИВНІ НАЗВИ В ОСНОВАХ ПРІЗВИЩ М. СВАЛЯВИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вивчення стану дослідження антропонімії, ознайомлення з основними здобутками в цій галузі мовознавства є одним із актуальних і перспективних завдань української ономастичної науки.

Процес становлення прізвищ був досить тривалим. У прізвищах закладено стиль життя людей, їхній побут, звички, характер, соціальний статус тощо. Саме тому вони відіграють важливу роль у процесі становлення особистості.

Мета статті – дати характеристику прізвищ, утворених від апелятивно-антропонімічних назв та апелятивних означень особи.